

Вступ

Після тривалої зими з першими ласкавими промінчиками сонця пробуджуються від глибокого сну перші весняні квіти: підсніжники, білоцвіт весняний, а за ними інші. І так до пізньої осені триває вервечка цвітіння різних квітів, що характеризується різнобарв'ям кольорів на лугах, полях, в лісах і скрізь, де є сприятливі умови для росту і розвитку рослин.

Щорічне відродження природи, цвітіння рослин викликає відродження в душах позитивних емоцій, доброти, чуйності, бережливого ставлення до оточуючого середовища.

Людина віддавна прагне прикрасити і свої оселі як зовні, так і всередині і в цьому ключова роль належить квітковим рослинам. Зовнішнє озеленення, виконане у стилі ландшафтного дизайну, радує око і зігріває душу, піднімає настрій і надихає на творчість. Важливо тільки грамотно підібрати рослини для створення і оформлення квітників. Використання в зовнішньому озелененні солітерів, поєднання квітучих кущів, екзотичних хвойних і цікавих декоративних рослин, однорічних, дворічних і багаторічних квіткових рослин із врахуванням кольорової гами, вимог до освітлення та вологи, створює відчуття вишуканості, довершеності і творчого натхнення.

У загальноосвітніх і позашкільних навчально – виховних закладах, де квітники є підрозділом навчально-дослідних земельних ділянок, важливо, крім вирощування розсади, пікування, догляду за квітковими рослинами у відкритому ґрунті, залучати учнів, юннатів до дослідницької роботи з квітництва, участі у конкурсах, акціях із зовнішнього озеленення.

Роль зовнішнього озеленення

В наш час актуальними є заходи з покращення стану навколишнього середовища, благоустрою, озеленення міст і населених пунктів.

У містобудуванні озеленення є складовою частиною загального комплексу заходів щодо планування, забудови і впорядкування населених місць. Воно має величезне значення в житті людини і в навколишньому середовищі.

Зелені насадження є основними елементами художнього оздоблення населених пунктів. Об'єктом озеленення є земельна ділянка, на якій складові ландшафту (рельєф, водоймища, рослини) і будівельні споруди взаємозв'язані і призначені для відпочинку. Естетичне і емоційне значення зелених насаджень обумовлене можливістю чергувати враження від навколишнього простору, вводити в урбанізоване середовище природні елементи.

Озеленення території школи призначене для навчально-виховних цілей, фізичного розвитку і відпочинку учнів. Архітектурно-планувальне рішення, благоустрій та обладнання шкільної ділянки повинні якомога повніше відповідати своєму основному призначенню.

Велике навчально-виховне значення має поєднання теоретичних занять в класі з дослідно-практичною роботою учнів на свіжому повітрі. Упорядкована шкільна ділянка сприяє повноцінному відпочинку учнів під час переривів, прищеплює їм любов до природи, вчить дбайливо ставитися до зелених насаджень, привчає до охайності і порядку. Велике значення для гармонійного

розвитку дітей та юнацтва мають вправи на спортивних та ігрових майданчиках.

На шкільній ділянці діти одержують уявлення про живу природу, безпосередньо беруть участь у вирощуванні рослин. Тому шкільна ділянка потребує максимального озеленення (до 40-50% території), за винятком тих частин, що мають спеціальне покриття - доріжки, алеї, проїзди, господарський двір, окремі ділянки спортивних та ігрових майданчиків.

Площу озеленення шкільної ділянки складають навчально-дослідна зона, захисні зелені смуги по периметру ділянки, а також живоплоти та газони.

При озелененні шкільної ділянки треба з економічних міркувань використовувати місцеву флору. Не слід садити рослини, що мають колючки та отруйні плоди: софору японську, вовче лико, терен, гледичію, акацію, ожину, обліпиху, бояришник звичайний. Протипоказані також такі трав'янисті рослини, як белена чорна, ясенець, дурман, цикута, наперстянка, осінник, молочай, латук отруйний та інші. Такі дерева, як ширококронні види тополь, біла верба, шовковиця під час цвітіння чи плодоношення забруднюють навколишню місцевість, вони сильно затіняють ділянку і тим самим затримують ріст трав та квітів.

Велике значення для успішного озеленення шкільної ділянки має ретельне проведення підготовчих робіт: своєчасне збагачення неродючого ґрунту органічними та мінеральними добривами і додержання правил із зеленого насадження. Навколо школи зелені насадження треба розміщувати з урахуванням кліматичних умов даної місцевості та орієнтації за сторонами горизонту, вікон навчальних приміщень. Лінія посадки дерев від стін

шкільного будинку з вікнами класів та лабораторій, що виходять на південь, мусить проходити на відстані двох висот повного росту для листяних порід дерев і ще більше для хвойних.

Благоустрій ділянки школи передбачає збереження існуючих на відведеній території дерев та кущів і комбінування їх з новими зеленими насадженнями.

Для озеленення шкільної ділянки рекомендуються такі породи дерев: в'яз, липа, клен гостролистий і сріблястий, каштан кінський, береза, горобина, ялівець та різні фруктові дерева. Висаджувати дерева доцільно віком 10-14 років, причому для хвойних, плодкових та швидкоростучих листяних дерев вік скорочується до 6-8, а для кущів - до 2-3 років.

Із чагарників найкраще висаджувати жасмин, бузок, скумпію, таволгу, тамарикс, свидину, бересклет європейський та ін. Найціннішими декоративними видами чагарників вважаються гортензія, калина звичайна. В затінених місцях рекомендується висаджувати стійкі до затінення породи чагарників: бересклет бородавчастий, іргу, сніжноягідник.

Отже, зелені насадження відіграють надзвичайно важливу роль у формуванні середовища міста але одним із найважливіших наших завдань є збереження існуючих та правильне створення майбутніх елементів озеленення, оскільки виходячи з вищесказаного ми безпосередньо відповідаємо за створення нормальних умов для розвитку та навчання майбутнього покоління.

Озеленення інтер'єру: методика наукового підходу

Впродовж багатьох століть з розвитком цивілізації рослини символізували духовність стосунків між людьми і природою, оптимізували естетичні характеристики середовища, в якому проживала людина.

Історію естетичних стосунків людини з рослинами можна умовно розділити на три етапи:

- винесення культових об'єктів у природне рослинне середовище;
- оточення рослинами будівлі;
- внесення рослин у структуру будівлі – в атриум (внутрішній дворик), а потім в інтер'єр.

Пройшовши багатовіковий шлях розвитку, озеленення затвердилося в інтер'єрах суспільних будівель і знайшло своє місце в комплексі архітектурних засобів, що формують внутрішнє середовище.

Сучасна практика зближення архітектури інтер'єру з природою має два основні напрями:

- включення елементів природи в інтер'єр;
- розкриття внутрішнього озеленення в зовнішнє середовище.

У першому випадку (включення елементів природи в інтер'єр) – елементи природи беруть участь в об'ємно-планувальному рішенні як окремих приміщень, так і будівель в цілому. Це зимові сади, що мають багатий асортимент рослин, в яких використовуються мікропейзаж і супутні малі форми. Це і ландшафтні фрагменти, поширені в інтер'єрах готелів, ресторанів, вестибюлях і холах крупних суспільних будівель, та кабінетні композиції – аранжування з гарноквітучих та сухих квітів, розміщених в кашпо, квіткових торшерах, флораріумах тощо, які є декоративними і композиційними елементами.

У другому (розкриття внутрішнього озеленення в зовнішнє середовище) – це концепція відкритого простору, яка сформувалась в архітектурній практиці завдяки досягненням будівельної техніки і застосуванням панорамного скління. В основі концепції – принцип поєднання декількох будівель, озеленений простір між якими обгороджений скляними стінами і перекритий скляною покрівлею.

Концепція архітектури великих просторів (концепція відкритого простору) пояснюється прагненням створити оптимальне в екологічному, естетичному і етичному відношенні середовище проживання людини.

У перспективі одним із результатів застосування цієї концепції може бути створення громадської будівлі, єдиний поліфункціональний об'єм якої зможе суміщати функції рекреаційного та інформаційно-розподільного простору, в якому застосування засобів компенсації екологічного дискомфорту і озеленення створить середовище, відповідне найвибагливішим вимогам сучасної естетики та екології.

Вже на сьогодні у нашому техногенному суспільстві можлива реалізація будь-якої архітектурної фантазії із застосуванням будь-яких форм озеленення. Але можливо це при науковому підході до цієї проблеми, тобто при урахуванні цілого ряду чинників, серед яких основними є природо-кліматичний, містобудівний, функціональний, естетичний та екологічний.

Природнокліматичні та містобудівні чинники

В їх основі – організація внутрішнього середовища з метою пристосування людиною навколишнього середовища до своїх вимог. Природні умови, кліматичні особливості місцевості зумовлюють створення, відповідно до цих умов, планувальних блоків елементів озеленення. З одного боку, вони можуть бути ізольовані від зовнішніх дій, з іншого – частково або повністю від-

криті в зовнішнє середовище. Природні умови, кліматичні особливості та ті чи інші компоненти ландшафту впливають на вибір конструкцій і систем інженерного забезпечення будівлі.

Дані про температуру і вологість повітря визначають вибір захисних конструкцій, систем опалювання і кондиціонування повітря; дані про природне освітлення, активність сонячної радіації – вибір орієнтації будівлі, характер сонце-захисту (або штучного освітлення), обробних матеріалів, типів і розмірів вікон і т.п.; дані про напрям і швидкість пануючих вітрів, інтенсивності і тривалості опадів допомагають розташувати "зелене ядро" в структурі будівлі відповідно до сприятливої аерації, передбачити захист від вітрів і снігоутворення, розробити раціональні прийоми сніго- і водоочищення.

Вплив містобудівної ситуації на формування внутрішнього середовища будівлі, вибір елементів озеленення, складових елементів озеленення розглядається в архітектурному проектуванні як таке, що впливає на формування внутрішніх функціональних процесів в будівлі і, таким чином, на архітектурно-просторову організацію будівлі.

Наприклад, планування в структурі об'єму зимового саду, сприяє конкретизації архітектурного образу будівлі, виразності будівних акцентів. Саме зв'язок внутрішнього простору будівлі з навколишнім середовищем, маючи безпосереднє відношення до організації функціональних процесів у будівлі, а звідси, і до формування його внутрішнього середовища, обумовлює його композиційну структуру.

Композиційна взаємодія інтер'єру із зовнішнім середовищем широко використовується в сучасній архітектурній практиці і розглядається як одне зосновних завдань архітектурного проектування.

У процесі проектування та розробки внутрішнього середовища будівлі орієнтуються на два основні принципи, а саме:

- у сприятливих кліматичних умовах доцільне всебічне розкриття внутрішнього простору в природне оточення;
- у зоні з несприятливим кліматом і нецікавим ландшафтом доцільне його "вимкнення" і створення штучного природного середовища в інтер'єрі.

Тобто, існуючі природнокліматичні особливості тієї чи іншої місцевості визначають конкретні заходи зі створення оптимальних умов для застосування елементів озеленення.

Функціональні чинники

Значущість функціональних чинників зумовлена тим, що рослини, які беруть участь у планувальній організації внутрішніх просторів, візуально фіксують комунікаційні вузли будівлі, організують пішохідні потоки і закріплюють кульмінаційні точки функціональних процесів.

Внутрішнє озеленення сприяє пом'якшенню багатьох суперечностей будівельних об'єктів – замкнутості внутрішнього простору, ізоляції його від зовнішнього світу, монотонності і одноманітності індустріального будівництва.

Присутність в інтер'єрі рослин змінює уявлення про форму і величину простору, створює ілюзії збільшення повітряної перспективи, формує ефект наближення озеленювальної поверхні. Досягається це певним підбором рослин.

Значимість функціональних чинників полягає і в тому, що озеленення є не тільки засобом конкретизації архітектурного образу окремих просторів, оптимізації функціонального режиму приміщень, але й сприяє підвищенню ефективності багатьох інших засобів, що забезпечують комфортність внутрішнього середовища. Забезпечення комфортності внутрішнього середовища пов'язано з еко-

логічними та естетичними властивостями рослин, де в першому випадку рослини виступають як регулятори екологічної рівноваги середовища місцезнаходження людини, в другому – як елементи декору.

Екологічні чинники

У процесі фотосинтезу рослини асимілюють вуглекислий газ і збагачують атмосферу киснем. Відомо, що в умовах закритого ґрунту рослини не втрачають цієї властивості. Багато порід дерев підвищують іонізацію повітря – концентрацію матеріальних носіїв електричних зарядів атмосферних іонів, що містяться в повітрі.

Внутрішнє озеленення сприяє також створенню акустичного комфорту в приміщенні. Встановлено, що в'юнки рослини в 6-8 разів збільшують звукопоглинальну здатність стін, густа посадка перед забудовою поглинає 20-25 % звукової енергії, а решту частини відбиває і розсіює.

Присутність в інтер'єрі рослин має велике значення не тільки для очищення, але й для знезараження повітря в приміщенні, підтримки оптимального режиму його мікрофлори. Дослідження сучасних вітчизняних і зарубіжних фітофізіологів дали змогу виявити активні захисні властивості багатьох рослин. Наприклад, леткі виділення сосни кримської, кипариса, жасмину, шовковиці пригнічують туберкульозну паличку; фітонциди кедра, вільхи чорної, берези, тополі, верби негативно впливають на стафілококи; в кронах черемхи, лавровишні гинуть комарі і мухи; виділення листя тополі вбивають дизентерійну паличку, фітонциди ялиці – бактерії дифтерії.

У процесі вирішення проблеми внутрішнього озеленення середовища з урахуванням економічного аспекту виникає необхідність вирішення питань відхилення фітосередовища від оптимальних екологічних параметрів. Пов'язано це з тим, що компенсувальні пристрої, призначені усувати

дефіцит перерахованих показників, вимагають значних як одноразових, так і експлуатаційних витрат.

Науково обґрунтований підхід до вибору типу і місця розміщення елементів озеленення в структурі будівлі, визначення композиційної схеми планувального блоку елемента озеленення (ПБ ЕО), а також номенклатури вживаних рослин, дасть змогу звести до мінімуму витрати на оновлення природної експозиції, яка в іншому випадку може загинути.

Естетичні чинники

Природні композиції сприяють оптимізації прийомів художнього оздоблення інтер'єрів як фон для елементів монументально-декоративного мистецтва або самостійних декоративних композицій, виявленню колористичних достоїнств інтер'єру, створюючи барвисті колірні поєднання і доповнюючи колірну обробку приміщень.

Узагальнення викладеного:

- рослини впливають на психологічний стан людини, визначають функціональні, естетичні, екологічні характеристики інтер'єру;
- рослини, разом з освітленням, кольором, елементами монументально-декоративного мистецтва, допомагають правильно організувати архітектурний простір, підсилюють емоційну дію інтер'єру.

Включення в інтер'єр елементів озеленення, обґрунтоване (на науковій основі) їх застосування створить умови не тільки для забезпечення комфортності середовища місцеперебування людини, але буде передумовою для формування особливого етичного клімату, який сприятиме вихованню дбайливого ставлення до природи.

Послідовність розв'язання задач внутрішнього озеленення

Цілеспрямований вибір проектного рішення багатофункціональної будівлі із зеленою зоною, розробка її

структури здійснюється на сьогодні у чітко визначеній послідовності.

Проектному пошуку передує аналіз доцільності особливостей внутрішнього озеленення будівлі, співвідношення проектної концепції і можливість варіативності її реалізації. Тобто, визначається все "за" та "проти", проводиться так званий "допроектний" аналіз.

Пов'язано це з таким, що включення в структуру будівлі зеленої зони може привести до збільшення будівельного об'єму будівлі, а значить і одноразових витрат на будівництво. Водночас, саме таке озеленення сприятиме підвищенню культурно-побутового обслуговування людей завдяки створенню оптимального з естетичної і екологічної точок зору середовища відпочинку і спілкування, саме воно (включення) сприятиме скороченню експлуатаційних витрат на опалювання за рахунок використання "парникового ефекту", а також освітлення, завдяки наявності світлового колодязя і ін.

Подальші роботи з організації внутрішнього середовища виконують в такій послідовності:

- вибір функціональної схеми будівлі;
- визначення площі зеленої зони;
- виявлення функціональних блоків, які перебуватимуть у контакті із зеленою зоною;
- визначення характеру контактів планувальних елементів із зеленою зоною;
- визначення структурної моделі будівлі;
- вибір фітоструктури будівлі (визначення номенклатури ЕО).

Після затвердження фітоструктури будівлі розробляється організація окремих ділянок фітосередовища. Для цього визначаються:

- асоціативні мотиви ЕО і місце ЕО в приміщенні;
- розробка декоративних композицій;
- вибір асортименту рослин;

- вибір технічних засобів життєзабезпечення рослин (у тому числі номенклатури і площі реабілітаційних приміщень);
- кваліфікаційний склад персоналу.

Вибір функціональної схеми будівлі ґрунтується на:

- аналізі соціально-економічних особливостей формування конкретного комплексу,
- вивченні кліматичних особливостей району будівництва і містобудівної ситуації,
- визначенні схеми застосування елементів озеленення.

Визначення номенклатури елементів озеленення, завершальний процес допроектного пошуку фітоструктури будівлі, припускає вивчення взаємозв'язків різних за величиною і призначенням озеленюваних просторів, що становлять систему озеленення будівлі.

Місце ЕО в приміщенні визначається в результаті вивчення передбачуваного характеру емоційної напруженості в інтер'єрі, ритму його використання, а також характеру зв'язків інтер'єру із зовнішнім середовищем.

Розробка композиції ЕО відбувається з урахуванням рослинних форм – складових елементів озеленення, що використовуються, характеру конструктивного зв'язку з інтер'єром, специфіки його світлового зонування, тривалості можливого експонування і вірогідної послідовності її огляду.

Вибір асортименту рослин повинен бути заснований на вивченні екологічної ситуації в інтер'єрі, відповідності морфолого-біологічних і фізіономічних характеристик посадкового матеріалу характеру планованої експозиції, а також розв'язуватись з урахуванням сезонних змін декоративних якостей рослин, їх фітонцидної активності, шумопоглинальної та світловідбивної здатності, реакції на співвідношення світлого і темного часу доби (фотоперіодизм) і властивості орієнтувати суцвіття на джерело світла (фототропізм) і т.п.

Номенклатура компенсуючих пристроїв і перелік архітектурних компенсаційних заходів визначаються в результаті вивчення економічних можливостей будівельної бази, характеру процесів, які протікатимуть в інтер'єрі, екологічної ситуації в зоні майбутнього розміщення рослин.

Безумовно, розглянутий комплекс задач і послідовність їх рішення у кожному окремому випадку конкретизуються з урахуванням вибраної системи озеленення.

Резюме: Визначена методика організації фітоструктури та фітосередовища будівель дає змогу використати раціональні прийоми організації внутрішнього озеленення, використання яких сприятиме скороченню термінів їх проектування і будівництва, підвищенню естетичних і екологічних якостей проектних рішень і їх реалізації. Вказане і визначає необхідність та пріоритет наукового підходу до процесу озеленення внутрішнього архітектурного простору – інтер'єру.

Зміст термінів, вживаних в процесі розкриття теми

Елементи озеленення (ЕО) – зимові сади, ландшафтні фрагменти, мікропейзажі, кабінетні композиції, аранжування з квітів, розміщуваних кашпо, торшерах, флораріумах і т. п.

Складові елементів озеленення – дерева, чагарники, ліани (посаджені поодинокі, у групах, масивах, рядках), квітники, газони, угруповання різних трав'янистих рослин, мохи, кам'янисті ділянки, контейнерні рослини, що використовуються для оформлення озеленованої території.

Компоненти ландшафту – гірські породи, рельєф, клімат, підземні і поверхові води, ґрунти, рослини, тварини.

Планувальний блок елементу озеленення (ПБ ЕО) – сукупність проектних рішень, супутніх елементу озеленення, які забезпечують автономність його функціонування.

Фітосередовище – простір, у формуванні архітектурних і екологічних характеристик якого беруть участь рослини.

Квітники — частина земельної ділянки (серед газонів або без них), на якій вирощують квіти за різноманітними композиціями, з використанням каміння (альпійські гірки), штучних водойм тощо.

Типи квітників

Альпійська гірка, або **альпінарій** — ділянка, на якій вирощують рослини, характерні для альпійського і субальпійського пояса, а також рослини-літофіти. Зазвичай в середині альпійської гірки встановлюють великий камінь, що символізує гірську вершину, навколо нього розміщують камені меншого розміру, між ними висаджують рослини. Іноді для альпійських гірок використовують не лише гірські, але й інші рослини, схожі на гірські.

Водний квітник — ділянка з водоймою. Зазвичай складається з оздобленої камінням невеликої водойми, в якій ростуть водні рослини, а також прибережні рослини, доріжки до водойми та лави.

Декоративний горód — ділянка з грядками строгої форми, на яких вирощують городину і декоративні рослини. Грядки звичайно мають бордюр із стриженого самшиту. Сукупність грядок створює візерунок (зазвичай симетричний). Доріжки в декоративному городі зазвичай прямі і вкриті гравієм. Вперше такого типу квітники з'явилися у Франції.

Клúmба — ділянка (звичайно невелика за розмірами, іноді більш висока порівняно з сусідніми ділянками) в формі геометричної фігури, круга, овала, іноді прямокутника. Рослини на клумбі садять так, щоб вони утворювали

візерунок або малюнок. Для оформлення клумб використовують малі архітектурні форми.

Композиція з хвóйних рослин — ділянка, на якій переважають хвóйні рослини. Для різноманітності до них звичайно додають листопадні кущі (особливо яскраво забарвлені) і трав'яністі рослини.

Міксбóрдер (від англ. *mix* — «змішувати» и *border* — «межа») — витягнутий квітник, в якому рослини підбирають так, щоб квітник був привабливим впродовж більшої частини року. В міксбордері присутні як деревні рослини, так і трав'яністі. Якщо міксбордер з однієї сторони обмежений дорогою (доріжкою), а з другої - стіною (огорожею), то низькорослі рослини садять вздовж дороги, а найвищі — вздовж стіни (можуть бути також ліани, що обвивають стіну); в центрі зростають рослини середньої висоти. Ширина міксбордера не повинна бути більшою, ніж півтора висоти найвищої рослини. Такого типу квітники вперше з'явилися в Англиї.

Паліса́дник (від фр. *palissade* — «огорожа») — обгороджена ділянка між будинком і дорогою. Зазвичай розділяється доріжкою, що веде до входу в дім, а в стильовому вирішенні така ділянка залежить від архітектури будинку. Композиція палісадника часто має в основі дві домінантні рослини, що ростуть з різних сторін доріжки, і кілька дрібних рослин, що доповнюють композицію.

Партéр (фр. *parterre* — «квітник» від *par terre* — «на землі»), або орнаментальний квітник — ділянка, на якій вирощують декоративні рослини, що утворюють візерунок (орнамент, арабеску). Один з найстаріших видів квітників: партери з'явилися в часи Тюдорів.

Рабатка — різновид партера; ділянка, що має форму полоси шириною від півметра до півтора (іноді більше), при цьому довжина рабатки повинна бути більшою за її ширину не менше, ніж в три рази. Якщо передбачається, що у рабатки буде односторонній огляд, то різні за висотою рослини розташовують на ній «східцями», якщо ж у рабатки буде двосторонній огляд, то найвищі рослини розташовують в центрі.

Рокарій (кам'янистий сад) — ділянка, значну частину поверхні якої займають відносно великі камені. В рокарії вирощують низькорослі рослини: кущики (особливо з родини Вересових), повзучі та подушкоподібні рослини. Використовують лише одну породу каменів, які викладають паралельними лініями або в природному («хаотичному») стилі.

Квітник в сільському стилі (квітник в стилі кантрі) — територія, схожа на природню ділянку сільської місцевості. В квітниках даного типу зазвичай присутні національні елементи: в Англії, наприклад, такі квітники часто розбивають на фоні цегляної стіни.

Квітковий годинник — ділянка з дуже специфічним підбором рослин, які відкривають і закривають свої квіти послідовно, кожна рослина

в свій час. Найбільший у світі квітковий годинник знаходиться в центрі Києва, на схилі вулиці Інститутської біля Майдану Незалежності.

Догляд за квітником

Квітник буде ефектним і вражаючим тільки в тому випадку, якщо рослини відповідають своєму призначенню і правильно використані при посадці. Крім того, квітник повинен бути завжди чистим, охайним, тобто добре доглянутим. Щоб догляд за квітами був раціональний, слід враховувати особливості росту і розвитку, а також дотримуватись наступних правил: 1) висаджувати рослини на оптимальні відстані; 2) розміщувати рослини так, щоб вони швидше зімкнулися і покрили поверхню ґрунту зеленим покривом; 3) враховувати особливості цвітіння і його тривалості; 4) висаджувати рослини у відкритий ґрунт залежно від стійкості до зниження температури.

Догляд за квітником полягає у наступному:

1. Зразу після висаджування рослини поливають і при необхідності поливання повторюють.
2. У перші тижні на місці, де не прижилися саджанці квіткових рослин підсаджують нові рослини такого ж гатунку: віку, сорту і кольору. Для цього вирощують резервні рослини в кількості 10 - 25%.

3.

Регулярно розрихлюють ґрунт і просапують, особливо до змикання рослин.

4. Коли рослини прижилися і почали рости, проводять підживлення органічними або мінеральними добривами. Рідше застосовують мікродобрива.

5. При відцвітанні окремих рослин відцвілі суцвіття або квітки зрізають.

Наприкінці серпня, щоб застрахуватись від можливих осінніх заморозків, частину теплолюбних рослин (бегонію, ірезіне, альтернантеру) забирають у парники або теплиці, щоб мати непошкоджені маточки.

Забирають і водяні рослини з басейнів. Збирання проводять вибірково, щоб не зіпсувати зовнішнього вигляду квітників. При невеликих заморозках маточники можна прикрити марлею або плівкою, бо ще може встановитися стійка тепла погода і в наступні кілька тижнів квітники ще зберігають свою декоративність.

З погіршенням погоди, на початку жовтня, надземну частину трав'янистих багаторічників, однорічників і килимових, котрі не будуть використані як маточники, зрізають або вимикують для компостування.

Ділянки, звільнені від рослин, удобрюють і перекопують. Недостатньо зимостійкі багаторічні рослини (троянди, гіацинти, деякі сорти нарцисів, лілії регале) вкривають ялиновими гілками або іншими матеріалами.

Закінчують висаджувати цибулинні та інші багаторічні рослини з раннім періодом цвітіння; висаджують і двохрічні рослини (віолу, незабудку).

Вносять добрива і вапно і проводять осінній догляд за багаторічними рослинами.

З настанням стійкого похолодання обрізають троянди і вкривають їх.

Колекційна ділянка квітково – декоративних рослин ОЕНЦУМ

Біологічна характеристика

Раніше це був просто квітник, який згодом став колекційною ділянкою. Площа ділянки – 48 м². Тут зростає велика кількість квітково-декоративних рослин. Серед них:

- Ранньоквітучі, середньо квітучі і пізноцвіті
- Одно-, дво- і багаторічники
- Культурні і дикоростучі види
- Лікарські рослини
- Рідкісні рослини
- Рослини – представники папоротеподібних, голонасінних, покритонасінних
- Рослини – представники різноманітних родин покритонасінних з різноманітними пристосуваннями до запилення та поширення насіння.

Вже багато років прикрашає нашу ділянку тис ягідний, рослина-релікт, яку віддавна називають «негний-дерево». Тис ягідний – представник роду хвойних рослин з родини тисових. Це вічнозелені дводомні дерева з лінійними черговими листками. Тис росте дуже повільно, може доживати до 3-4 тис. років. Занесений до Червоної книги України, бо цей єдиний представник роду тисових, винищується через вирубування лісів. Його цінна деревина

дуже міцна, стійка проти гниття, використовується в меблевій промисловості, машинобудуванні, підводному будівництві.

З метою охорони тиса ягідного на території нашої області в Коломийському районі створено заказник загальнодержавного значення «Княздвірський».

Уже 3 роки зростає на нашій ділянці південна гостя – магнолія, представниця родини магнолієвих, привезена з Нікітського ботанічного саду. У нас це листопадне деревце, яке ще не цвіло, але добре пережило і теплі безсніжні зими, і морозну зиму. З квіток і листків магнолії добувають ефірну олію, яку використовують у парфумерії, листки містять алкалоїди і глікозиди, що знижують кров'яний тиск.

Серед ранньоквітучих зростають підсніжники, примули, гіацинти, фіалки, нарциси, анемона дібровна, привезена з лісу і ранньою весною вона чарує наших юннатів і педагогів ніжними білими квітами. Впродовж літа змінюється кольорова палітра на нашій ділянці: по черзі розквітають барвінок, нарциси, тюльпани, ірис, дзвоники, турецька гвоздика, водозбір, піони, функція, різні види ромашок, ехінацея, лілійник, армерія, родіола рожева тощо. Із пізньоцвітів представлені: айстра осіння, хризантеми, рудбекія, геленіум, чорнобривці.

Серед дикорослих цікавими є анемона дібровна, горицвіт весняний, конвалія звичайна, фіалки, незабудки. Всі вони що до щему в серці нагадують дитинство. Більшість декоративних рослин на ділянці – культурні, в дикій флорі не ростуть і потребують ретельного догляду. Це різні види ірисів, ромашок, гвоздик, нарцисів, хризантем тощо.

Серед рослин колекційної ділянки увагу привертає конвалія звичайна –

багаторічна однодольна рослина з родини лілійних. В її складі знайдено серцеві глікозиди, що регулюють серцеву діяльність. З кореневища рослини роблять препарати, що регулюють діяльність серця, свіжа трава використовується у гомеопатії. У давні часи конвалія була визнана символом медицини.

Уваги заслуговує і родіола рожева (золотий корінь) – багаторічна рослина з родини товстолистяних. Коріння і кореневище її багаті на біологічно – активні сполуки: дубильні речовини, ефірні олії, мікроелементи, флавоноїди тощо. Рослина лікує шлункові, очні, нервові захворювання, в сучасній медицині препарати з рослини використовують для стимуляції імунітету, лікуванні хронічної втоми, неврозів, серцевих недуг та багато іншого.

За останні десятиріччя великої уваги приділено цікавій рослині – ехінацеї пурпуровій, яка теж зростає на нашій ділянці. Цілющі властивості цієї багаторічної рослини з родини айстрових досліджують в багатьох лабораторіях світу. І хоча панацеї від усіх хвороб в природі не існує, ехінацея увійшла до арсеналу найцінніших ліків із широким спектром дії. Вона має яскраво виражену протимікробну, протівірусну, протипромєнову, імунорегуляторну дію. Нині відомо близько 250 препаратів з ехінацеї пурпурової.

З рідкісних рослин на ділянці квітково - декоративних рослин культивується родіола рожева з родини товстолистяних, яка в природних умовах зростає невеликими групами; за останні десятиліття популяція її значно зменшилась і перебуває під загрозою зникнення. Причинами такої ситуації є надмірне викопування кореневищ з метою отримання лікарської сировини. Родіола рожева занесена в Червону книгу України і

охороняється в Карпатському біосферному заповіднику. Рослина рекомендована для культивування і особливого догляду не потребує.

На ділянці зростає і дельфіній високий, або царзілля. Точних даних про кількість цих рослин у дикій флорі немає, не з'ясовані і причини значного зменшення популяції. Охороняється дельфіній в заказнику загальнодержавного значення «Росішний» Закарпатської області. Перед науковцями стоїть завдання: дослідити стан популяції, з'ясувати причини зміни чисельності, рекомендовано культивування цієї рослини.

Проростає у нас і така рослина з Червоної книги, як ряска гірська з родини лілійних, природна чисельність якої знижується через знищення природних екоотопів, витоптування худобою, зривання на букети. Заходи з охорони цієї рослини не здійснювалися.

Всього в колекційній ділянці квітково-декоративних культур представлено близько 50 видів представників флори папоротеподібних, голонасінних, покритонасінних. Це дає можливість показати відмінність у морфофізіологічних особливостях представників різних класів, відмінності у способах розмноження. Покритонасінні представлені у нас 15 родинami: Барвінкові, Дзвоникові, Жовтцеві, Півонієві, Айстрові, Бобові, Лілійні, Фіалкові, Амарилісові тощо. Представники кожної родини квіткових рослин мають різні пристосування до запилення комахами чи самозапилення. Доглядаючи за мешканцями колекційного відділу, можна вивчати різні способи вегетативного розмноження, насінне розмноження та пристосування до поширення рослин.

**Асортимент квітково – декоративних рослин
колекційної ділянки ОЕНЦУМ**

№	Українська назва	Латинська назва	Родина
1.	Айстра альпійська	<i>Aster alpinus</i>	айстрові
2.	Айстра степова	<i>Aster amellus</i>	айстрові
3.	Аконіт волотистий	<i>Aconitum paniculatum</i>	жовтецеві
4.	Анемона дібровна	<i>Anemona nemorosa</i>	жовтецеві
5.	Багатоніжка звичайна (папороть лісова)	<i>Polipodium vulgare</i>	багатоніжкові
6.	Барвінок малий	<i>Vinca minor</i>	барвінкові
7.	Гвоздика дельтовидна	<i>Dianthus deltoides</i>	гвоздикові
8.	Горицвіт весняний	<i>Adonis vernalis</i>	жовтецеві
9.	Горлянка повзуча	<i>Ajuga reptans</i>	губоцвіті
10.	Дельфіній сітчастоплодий	<i>Delphinium dictyocarpum</i>	жовтецеві
11.	Дріоптерис чоловічий	<i>Driopteris filix</i>	Щитникові (аспідієві)
12.	Ехінацея пурпурова	<i>Echinaceae purpurea</i>	айстрові
13.	Конвалія звичайна	<i>Convallaria majalis</i>	лілійні
14.	Меліса лікарська	<i>Melissa officinalis</i>	губоцвіті
15.	Орлики звичайні (водозбір, аквілегія)	<i>Aquilegia vulgaris</i>	жовтецеві
16.	Очиток великий	<i>Sedum maximum</i>	жовтецеві
17.	Первоцвіт весняний	<i>Primula verus</i>	первоцвіті
18.	Родіола рожева	<i>Rhodiola rosea</i>	товстолисті

	(золотий корінь)		
19.	Фіалка запашна	<i>Viola odorata</i>	фіалкові
20.	Фізалис звичайний	<i>Phisis alkekendi</i>	пасльонові
21.	Армерія альпійська	<i>Armeria alpina</i>	свинчаткові
22.	Дзвоники персиколисті	<i>Campanula persiaefolia</i>	дзвоникові
23.	Хризантема кущова	<i>Chrysanthemum oreastrum</i>	айстрові
24.	Феліція амелусоподібна	<i>Felicia amelloides</i>	айстрові
25.	Гіацинт	<i>Hyacinthus orientalis</i>	лілійні
26.	Ірис	<i>Iris pseudocorus</i>	півникові
27.	Люпин	<i>Lupinus</i>	бобові
28.	Нарцис	<i>Narcissus poeticus</i>	амарилісові
29.	Чорнобривці	<i>Tagetes</i>	айстрові
30.	Рудбекія розсічена	<i>Rubeckia laciniata</i>	айстрові
31.	Королиця звичайна	<i>Leucanthemum vulgare</i>	айстрові
32.	Півонія	<i>Paeonia officinalis</i>	півонієві
33.	Функія	<i>Hosta sprend</i>	лілійні
34.	Геленіум	<i>Helenium autumnale</i>	айстрові
35.	Флокс	<i>Phlox</i>	синюхові
36.	Тюльпан	<i>Tulipa</i>	лілійні
37.	Незабудка дворічна	<i>Myosotis alpestris</i>	бурачникові
38.	Тис ягідний	<i>Taxus bassata</i>	тисові
39.	Сугайник угорський	<i>Doronicum hungaricum</i>	айстрові
40.	Рястка гірська	<i>Ornithogalum oreddes</i>	лілійні

41.	Лілійник	<i>Neemerocallis flava</i>	лілійникові
42.	Маруна велика	<i>Pirethrum majus</i>	айстрові
43.	Енотера чотирикутна	<i>Oenothera tetragona</i>	кіпрейні

**Календар цвітіння квітково – декоративних
рослин на колекційній ділянці ОЕНЦУМ**

№з/п	Назва рослини	березень			квітень			травень			чер
1.	Примула жовта	+	+	+	+	+	+				
2.	Примула біла					+	+	+			
3.	Примула рожева					+	+	+			
4.	Гіацинт					+	+	+			
5.	Фіалка					+	+	+			
6.	Нарциси жовті сортові					+	+	+			
7.	Нарциси білі сортові					+	+	+			
8.	Нарциси білі з жовтою серединкою сортові					+	+	+			
9.	Нарциси білі прості						+	+			
10.	Анемона дібровна					+	+	+			
11.	Барвінок					+	+	+			
12.	Горицвіт весняний						+	+			
13.	Сугайник угорський (ромашка жовта)						+	+	+		
14.	Тюльпан червоний							+	+		
15.	Конвалія								+	+	+
16.	Незабудки							+	+	+	+
17.	Орлики звичайні								+	+	+
					травень			червень			сер
18.	Горлянка повзуча		+	+	+						
19.	Іриси(жовті, голубі, темно-сині великі, темно-сині дрібні)		+	+	+						
20.	Люпин		+	+	+						

21.	Тис ягідний	+	+	+							
22.	Армерія покутська	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
23.	Рястка гірська	+	+	+							
24.	Півонія		+	+	+						
25.	Гвоздика турецька			+	+	+	+	+			
26.	Дзвоники карпатські				+	+	+				
		червень			липень			серпень			
27.	Феліція	+	+	+	+						
28.	Родіола рожева	+	+	+							
29.	Гвоздика махрова	+	+								
30.	Наперстянка	+	+	+							
31.	Енотера		+	+	+						
32.	Маруна		+	+	+						
33.	Дельфіній		+	+	+						
34.	Лілійник		+	+	+						
35.	Красоля		+	+	+						
36.	Функія		+	+	+						
37.	Вечірня краса			+	+						
		липень			серпень			вересень			
38.	Чорнобривці	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
39.	Рудбекія	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
40.	Королиця звичайна	+	+	+	+	+	+	+			
41.	Флокси	+	+	+	+	+	+	+	+	+	
42.	Аконіт	+	+								
		вересень			жовтень			листопад			
43.	Геленіум		+	+	+	+	+				
44.	Айстра осіння високоросла(червона, біла, рожева)		+	+	+	+	+	+			
45.	Айстра осіння низькоросла		+	+	+	+	+	+			
46.	Хризантема(біла, жовта, бордова)			+	+	+	+	+			
47.	Очиток великий			+	+	+	+				

